

POTŘEBUJEME MINIMÁLNÍ VÝSTUPY?

Žáci s lehkým mentálním postižením nároky běžné školy obvykle nezvládnou

Hlavně to nemedializujte, zaznělo údajně na srpnovém jednání pracovní skupiny při Národním pedagogickém institutu, při kterém se účastníci opakovaně vraceli k otázce *Revize RVP ZV – zrušení minimální doporučené úrovně očekávaných výstupů vzdělávání*. Podle informací UN se jejich snaha o získání relevantního vysvětlení nesetkala s úspěchem. Zeptali jsme se tedy několika odborníků z praxe, co si o tomto problému myslí...

Ředitel Speciální školy Za Humny v Kyjově a předseda Asociace pracovníků speciálněpedagogických center Petr Petráš prohlašuje: „Naše asociace je zajedno s kolegy z dalších odborných asociací, že by minimální výstupy měly zůstat v těle RVP ZV a neměly by být vyčleněny pouze do metodického doporučení.“ Upozorňuje na nezávislost metodického doporučení. To je problém, který nevyřeší ani technické řešení uváděné pracovníky NPI ČR, kteří upozorňují na skutečnost, že půjde o elektronický dokument, v rámci kterého se zájemce jednoduchým proklikem dostane v případě zájmu k odpovídajícím minimálním výstupům.

„Proklik ze závazného dokumentu na metodiku neodstraňuje hlavní problém – nezávislost minimálních výstupů. Řešení by nebylo složité, pokud by měly minimální výstupy zůstat mimo hlavní tělo RVP, bylo by možné, aby byl dokument nazván například *Závazná pravidla pro stanovení minimální doporučené úrovně vzdělávání*,“ poznamenává.

Krok proti systému

V kyjovské škole Za Humny se mimo jiné vzdělávají i žáci s lehkým mentálním postižením právě podle nastavených minimálních výstupů. „Máme podle nich nastavený školní vzdělávací program. Děti, které k nám do školy přicházejí, mívají ve svém doporučení ze školského poradenského zařízení odkaz na minimální doporučenou úroveň vzdělávání. Pokud je nezbytné sestavit individuální vzdělávací plán, o toto doporučení se opíráme,“ vysvětluje ředitel.

Když se ptám na tzv. Přílohu rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením, podle

které se s těmito dětmi dříve pracovalo a která byla s postupující inkluzí zrušena, připomíná P. Petráš, že patřil do týmu, který kdysi tuto přílohu zpracovával. „Byla jasná, přehledná, ale při všech současných jednáních jsme upozorňovali, že její návrat není na stole, podle MŠMT a NPI ČR by to prý byl krok zpět. Přílohu jsme tehdy sestavovali tak, aby reflektovala i potřeby tzv. hraničních dětí, dnes se jim říká žáci s oslabeným kognitivním vývojem, a pro některé žáky s lehkým mentálním postižením byla dost náročná, řada z nich na všechny výstupy nedosáhla. Pokud by se teď i takto nastavené výstupy vyňaly z těla RVP a zařadily do doporučujícího materiálu, je to další krok proti systému, který jsme kdysi budovali,“ konstatuje poněkud smutně P. Petráš.

Jednotný kurikulární základ

Problém je, že tento postup odpovídá nastavenému trendu, v rámci kterého se na lehké mentální postižení dívá jako na sociální konstrukt s tím, že školy s touto specializací nejsou potřeba.

„Tendence zařazovat co nejvíce děti s lehkým mentálním postižením do běžných škol zaznamenávám od roku 2016 po přijetí inkluzivní legislativy. Představa, že tyto děti vplynou do hlavního vzdělávacího proudu, je chybná, to prostě z podstaty jejich oslabení nejde,“ upozorňuje a obává se, že současné kroky mají vést v podstatě ke zrušení minimálních výstupů určených pro vzdělávání dětí s LMP. To se konečně objevuje i v doporučených studii *Analýza příčin vyššího podílu romských žáků vzdělávajících se ve školách a třídách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona (PAQ Research, s. r. o., a STEM Ústav empirických výzkumů, z. ú., pro MŠMT)*, kde se mluví o omezení plošného využívání snížených nároků na výstupy ze vzdělávání napříč předměty a že se má všem žákům poskytovat jednotný kurikulární základ, ale individualizovat výuku. „Představa, že díky postupnému zrušení minimálních výstupů přestanou existovat děti s lehkým mentálním postižením, je ale iluzorní,“ říká předseda Asociace pracovníků SPC P. Petráš.

Je to velká chyba

Zástupkyně ředitelky PPP Karlovy Vary, předsedkyně karlovarské sekce ASP a speciální pedagožka Ivana Tvrdoňová říká: „Pracuji ve speciálním školství více jak 30 let a musím říci, že mi tento trend vysloveně vadí.“ Upozorňuje, že školy dnes zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona měly vždy vzdělávací dokumenty respektující specifika žáků, kteří je navštěvovali – své osnovy, svůj rámcový vzdělávací program, potom přílohu a naposledy minimální výstupy.

Připomíná, že minimální výstupy nejsou pouze pro žáky s LMP, ale i pro děti s těžkými vzdělávacími hendikepy, jako jsou závažné specifické poruchy učení, pro některé děti s poruchou autistického spektra a pro další žáky s kombinací různých poruch, kterým díky individuálnímu vzdělávacímu plánu mohou umožnit se těmto výstupům přiblížit, a samozřejmě i pro žáky s lehkou mentální retardací. Tyto hendikepy jim znemožňují zvládat očekávané výstupy běžné základní školy. „Shodit ze stolu dosavadní dlouhou dobou ověřené a mnoha zkušenostmi propracované výstupy respektující specifika těchto žáků považuji za velkou chybu,“ poznamenává I. Tvrdoňová. Jejich přesun do pouhého metodického doporučení podle

ní představuje nebezpečí, protože změnit nebo dokonce zrušit takové doporučení je velmi jednoduché. I proto by podle ní měly minimální výstupy zůstat v hlavním těle RVP ZV i po jejich revizi. Definovat minimální úroveň nároků pro tyto děti je důležité proto, aby zůstávaly gramotné a platné společnosti, aby měly naději uplatnit se i pracovně. Proto jsem proti přesunutí minimálních výstupů do dokumentu, který nemá žádnou legislativní oporu,“ vysvětluje.

Protest se šíří

Spolu s dalšími členy karlovarské sekce Asociace speciálních pedagogů (ASP) oslovila ředitele speciálních i základních škol

v kraji, vysvětlila jim problém a pozvala je na společné jednání.

„Domníváme se, že pokud by minimální doporučená úroveň pro vzdělávání žáků s LMP byla pouze ve formě metodického materiálu, jak navrhuje MŠMT, bylo by ohroženo vzdělávání nejen žáků ve třídách zřízených dle § 16 odst. 9 ŠZ, ale právě v běžných základních školách,“ psali v dopise školám.

Na jednání pak přišlo na 60 účastníků, pedagogové, ředitelé i zástupci zřizovatelů. Ti se podepsali pod otevřený dopis ministerstvu školství, kterým protestují proti přesunutí minimálních výstupů do nezávaz-

Stanovisko odborných asociací

Asociace speciálních pedagogů ČR (dále ASP), Asociace pracovníků speciálněpedagogických center (dále APSPC) a Asociace pracovníků pedagogicko-psychologických poraden (dále APPPP) byly seznámeny s návrhem revize rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále RVP ZV), jehož novelizaci Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy prostřednictvím Národního pedagogického institutu finalizuje.

Pedagogičtí pracovníci ASP, APSPC a APPPP zásadně nesouhlasí se zamýšleným vypuštěním z revize RVP ZV pasáže týkající se minimální úrovně očekávaných výstupů pro žáky s lehkým mentálním postižením. Toto opatření asociace považují za diskriminační vůči dotčené skupině žáků.

V současně platném RVP ZV je minimální dosažitelná úroveň zakotvená ve formě upravených očekávaných výstupů pro vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Tyto výstupy jsou vodítkem pro tvorbu a realizaci individuálního vzdělávacího plánu (IVP) žáka na základě

doporučení školského poradenského zařízení a škola se tím musí zabývat. Ze zkušenosti víme, že i takto uvedené a zpracované minimální výstupy jsou pro mnoho učitelů obtížně uchopitelné a často si se zpracováním IVP neví rady.

Přepracování stanovené minimální úrovně oboru vzdělání pro tyto žáky do podoby metodického doporučení povede k různorodosti výkladů a chaosu ve vzdělávacím procesu. Jakákoli metodika/metodické doporučení je pro ZŠ v ČR jistě velmi vhodným, nikoliv však závazným dokumentem. Dá se tudíž předpokládat, v kontextu neustálého navyšování administrativní zátěže učitelů, že při vzdělávání žáků s LMP přetrvá ve školách dosavadní zavedená praxe. Problém do vzdělávání již vnesla překotně realizovaná inkluze a toto bude zjevně dalším krokem k degradaci vzdělávání žáků s mentálním postižením v běžných základních školách.

Zakotvení minimální doporučené úrovně výstupů do „pouhé“ metodiky je pro zachování kvality vzdělávání žáků

ného dokumentu. „Trváme na zachování Minimální doporučené úrovně pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření, tak jak je stanovena v současném RVP ZV,“ žádají v tomto dopise a ptají se, kdo a proč prosazuje tuto změnu. „Podobné dopisy vznikají i v dalších krajích republiky a počítá se s tím, že výsledný dokument pak bude doručen ministerstvu školství,“ konstatuje I. Tvrdoňová.

Připomíná také, že na minimální výstupy jsou navázány i učebnice pro žáky s LMP, které je možné využívat i pro vzdělávání žáků s těžkými specifickými poruchami učení (poznámenává, že ucelené učebnice přímo pro tyto žáky bohužel neexistují). Nezávislost minimálních výstupů by mohla využívání těchto učebnic oslabit, což by posilovalo hendikep žáků, pro které jsou určeny.

Víc práce pro poradenství

Z hlediska poradenství jsou podle I. Tvrdoňové závazné minimální výstupy důležité i proto, že se na ně poradenští pracovníci ve svých doporučeních mohou odkazovat a v praxi také odkazují, nemusí složitě vypisovat, jak nastavit odpovídající úroveň požadavků pro konkrétní žáka.

„Odkazujeme se na ně nejen v případě dětí s lehkým mentálním postižením, ale právě i u dětí s dalšími oslabeními – s těžkými specifickými poruchami učení v kombinaci s dalšími hendikepy. Minimální výstupy jsou v takovém případě inspirací pro žáky i učitele, ukazují jim cestu, jak tyto žáky nepřetěžovat a nenakládat jim tolik učiva, které by nebyli schopni zvládnout.“

s lehkým mentálním postižením nedostačující a lze předpokládat, že tímto opatřením nebude zajištěno adekvátní naplňování speciálních vzdělávacích potřeb těchto žáků.

Závěrem je nezbytné upozornit a připomenout, že žáci s lehkým mentálním postižením tvoří jen část žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. MŠMT by mělo analogicky vytvářet další pravidla pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v celé šíři, tedy rovněž žáky se smyslovým, tělesným postižením, pro žáky s poruchou autistického spektra, s narušenou komunikační schopností, specifických poruch učení a chování apod.

Jiří Pilař, předseda Asociace speciálních pedagogů ČR

Jana Hlavová, předsedkyně Asociace pracovníků pedagogicko-psychologických poraden

Petr Petráš, předseda Asociace pracovníků speciálněpedagogických